

BÖLÜM 2: İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ

BÖLÜM 2: İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ

Yazının İcadından Önceki İnsanlığın Yaşamı

- Yazıdan önceki dönemin yaşam koşullarını, insanların birbirleriyle olan sosyal ilişkilerini, inançlarını öğrenmek elde edilen kaynaklarla mümkündür. Bunun içinde arkeolojik çalışmalar tarih için önemli bir yer tutar. İnsanlar sırasıyla taş, toprak ve madenleri kullanarak ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmışlardır.
- Yazıdan önceki dönemlerde insanlar mağaralarda ve ağaç kabuklarında yaşamışlardır. İnsanlar bu dönemde geçimlerini avcılık ve toplayıcılıkla sağlamışlardır. Yine bu dönemde insanoğlu hayvanları evcilleştirmiştir.
- Yazının icadından önceki döneme **Tarih Öncesi Çağlar**, bulunmasından sonraki döneme ise **Tarihî Çağlar** denmiştir.

Ekstra

Tarih öncesi devirlerin böyle ayrılmasında insanların kullandıkları aletler dikkate alınmıştır.

Yazının Gelişimi

- Yazı icat edilmeden önce insanlar bilgi ve düşüncelerini sözlü olarak aktarmışlardır. İnsanlar Yontma Taş Çağından itibaren düşüncelerini ifade etmek için resimleri kullanmışlardır. Resim ve yazın dönüşümü Sümerlerin Çivi yazısını kullanmasıyla başlamıştır. Kil tabletlere yazılan harfler çiviye benzediği için çivi yazısı denmiştir. Sümerler bu yazı sistemini depoda bulunan malları kaydetmek için kullanmışlardır. (Ekonomi)

- Bir diğer yazı sistemi de Mısırlılar tarafından kullanılan Hiyeroglif yazıdır. Bu yazı türü de resim – yazısı olarak gelişmiştir.
- Fenikeliler ise bu medeniyetlerden etkilenecek 22 harften oluşan bir alfabe meydana getirmişlerdir. Bu alfabe etkileşim sonrasında bugünkü Latin alfabesinin temellerini oluşturmuştur.

İlk Çağda Görülen Yönetim Şekilleri

Tiranlık	Yunan uygarlığında ortaya çıkmıştır. Aristokrat sınıfın yönetimi ele geçirmesiyle başlamıştır.
Monarşi	Siyasi gücün bir tek kişi tarafından yönetilmesi sistemi
Oligarşi	Siyasi gücün birçok kişinin elinde olduğu yönetim şekli
Teokrasi	Ülkenin dini kurallara göre yönetildiği yönetim şekli
Aristokrasi	Yöneticilerin belirli bir sınıf tarafından seçildiği yönetim şeklidir.
Demokrasi	Tüm ülke halkının yönetimde söz sahibi olmasıyla oluşan yönetim şekli

TARİH ÖNCESİ DEVİRLER (PREHISTORYA)

TARİH ÖNCESİ ÇAĞLAR			TARİH ÇAĞLARI		
TAŞ ÇAĞI	MADEN ÇAĞI	İLK ÇAĞ	ORTA ÇAĞ	YENİ ÇAĞ	YAKIN ÇAĞ
1. Eski Taş Çağı 2. Orta Taş Çağı 3. Yeni Taş Çağı	1. Bakır Çağı 2. Tunç Çağı 3. Demir Çağı	MO 3200 MS 375 Yazının icadından Kavimler Göçü'ne kadar olan dönemi kapsar.	375-1453 Kavimler Göçü'nden İstanbul'un Fethi'ne kadar olan dönemi kapsar.	1453-1789 İstanbul'un Fethi'nden Fransız İhtilali'ne kadar olan dönemi kapsar.	1789- Fransız İhtilali'nden günümüze kadar olan dönemi kapsar.

A) TAŞ DEVRİ

1)Eski Taş (Paleolitik) M.Ö 60.000- 5500

- İnsanlık tarihinin en eski dönemidir.
- Bu dönemde insanlar doğada var olan hazır meyveleri, bitkileri ve bitki köklerini yemişlerdir.
- Geçimlerini avcılık ve toplayıcılıkla sağlamışlardır.

BÖLÜM 2: İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ

- İnsanlar ağaç kovuklarında ve mağaralarda yaşamışlardır.
- Mağaralara av resimleri çizmişlerdir.
- Göçebe hayat sürmüşlerdir.
- Cinsiyete dayalı iş bölümü vardır.
- Homo Erectus dediğimiz insan kafatası bu dönemde bulunmuştur.
- Bu döneme ait ilk izler İspanya'daki Altmaria ve Fransa'da bulunan Laskö mağaralarında bulunmuştur.
- Olduvan ve Aşölyen türü aletler görülmüştür.
- İstanbul'da bulunan Yarımburgaz mağarası ve Antalya da bulunan Karain, Beldibi mağaraları bu döneme ait en önemli yerleşim yerleri arasındadır.
- Dönem kendi içinde üç kısma ayrılmıştır. Alt Paleolitik – Orta Paleolitik – Üst Paleolitik

Alt Paleolitik

- İlk insan türü kabul edilen “Becerikli” insan bu dönemde Afrika bölgesinde varlığını korumuştur.
- Homo Erectus türü ise Afrika'yı terk eden ilk tür olarak kabul edilir.

Orta Paleolitik

- Günümüzden yaklaşık 200 bin yıl önce başlayan bir dönemdir.
- Bu dönemde Homo Neanderthal türü yaşamıştır.
- Ölülerini ilk defa gömen insan türüdür.

Üst Paleolitik

- Günümüzden 40 bin yıl önce ortaya çıkmıştır.
- Düşünen insan olarak bilinen Homo Sapiens türü varlık göstermiştir.

2)Orta Taş (Mezeolitik) M.Ö 10.000- 8000

- Mağara ve ağaç kovuklarında yaşam devam etmiştir.
- Hayvanlar evcilleştirilmeye başlanmıştır.
- Geçim kaynakları yine avcılık ve toplayıcılıktır.

- Bu dönemde mikrolit adı verilen taş aletler görülmüştür.
- Dönemin sonuna doğru buzullar erimeye başlamıştır.
- Türkiye de bu döneme ait yerleşimler: Samsun/ Tekkeköy, Ankara/ Macunköy

3)Yeni Taş (Neolitik – Cilalı Taş) M.Ö 8000- 5500 (çıkış soru)

- Taş çağının en gelişmiş dönemidir.
- Su kenarlarında yaşamaya başlanmıştır.
- Buna bağlı olarak da insanlar tarımla uğraşmaya başlamıştır.
- Bu dönemde köyler kurulmaya başlandı.
- Çanak-çömlek yapılmaya başlandı.
- Ticaret başladı.
- Tüketici konumdan üretici konuma geçildi.
- Bitki liflerinden giysiler yapıldı.
- Ölüm gömme âdeti başladı.
- Bu döneme ait en önemli yerleşim yerleri: Diyarbakır/Çayönü, Konya/Çatalhöyük, Şanlıurfa/Göbeklitepe

Çayönü

- Diyarbakır bölgesinde ortaya çıkmıştır.
- İlk köy hayatının başladığı merkez olarak kabul edilmektedir.

Çatalhöyük

- Anadolu'nun yazının icadından önceki zamanlarını aydınlatan önemli merkezlerden biri olmuştur.
- Konya bölgesinde ortaya çıkmıştır.
- İlk şehir yerleşkesi olarak kabul edilmektedir.

Göbeklitepe

- Şanlıurfa'da bulunmaktadır.
- 2018 yılında UNESCO tarafından koruma altına alındı.
- İlk dini inançlı yerleşim yeri olarak kabul edilmektedir.

BÖLÜM 2: İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ

B) MADEN DEVRİ

1) Bakır(Kalkolitik) Çağı M.Ö 5500 – 1200

(Çıkmış soru)

- Taş çağından maden devrine geçiş dönemidir.
- İnsanlar ilk kez madeni kullanmaya başladı.
- İlk kullanılan maden bakır olduğu için diğer bir adı bakır devri olarak nitelendirir.
- Dokumacılık başladı.
- İlk kent uygarlıkları bu dönemde kurulmaya başladı.
- Yazının ilk örnekleri bu dönemde ortaya çıkmıştır.
- Sümer uygarlığının temelleri atılmıştır
- Türkiye de yerleşim yerleri: Çorum/Alacahöyük, Denizli/Beycesultan, Yozgat/Alışar

2) Tunç (Bronz) Çağı M.Ö 3000 – 1200

- Kalayın bakırla eritilmesin ortaya tunç çıkmıştır.
- İnsanlar bu dönemde artık tunç madenini kullanmaya başlamıştır.
- Bu dönemde Mezopotamya uygarlıkları ortaya çıkmıştır.
- Türkiye de yerleşim yerleri: Kayseri/Kültepe-Yozgat/ Alışar

3) Demir Devri / M.Ö 1800 – 1200

- Son maden devridir.
- Yazının bulunmasıyla sona ermiştir.
- Yazı bu devrin ortalarında bulunmuştur.
- Türkiye’de yerleşim yerleri: Çorum/Alacahöyük Yozgat/Alışar, Burdur/ Hacılar

Not: Tarih öncesi devirlerde kullanılan malzemeler sırasıyla: **Taş- Toprak- Maden** olmuştur.

Önemli Tanımlar

Nekropolis

- Yunanlılarda ölülerin gömüldüğü yer

Höyük

- Aynı bölgede farklı zamanlarda oluşan kalıntılar ile oluşan tepe

Tümülüs

- Altında mezar bulunan yüksek tepe

Kült

- Eskiçağ’da dini inaç

İlk Çağ’ın Genel Özellikleri

- Çok tanrılı din anlayışı mevcuttur.
- Özgür düşünce ortamı gelişmiştir.
- Deniz ticareti gelişmiştir.
- Halk toplumsal sınıflara ayrılmıştır.
- Koloni faaliyetleri başlamıştır.

Orta Çağ’ın Genel Özellikleri

- İmparatorluklar yerini derebeylere bırakmıştır.
- Feodalite sistemi ortaya çıkmıştır.
- Skolâstik düşünce ortaya çıkmıştır.
- Sosyal sınıflaşma ortaya çıkmıştır.

Yeni Çağ’ın Genel özellikleri

- Feodalite yıkılmıştır.
- Merkezi krallıklar kuruldu.
- Skolâstik düşünce kırıldı.
- Rönesans ve Reform gibi olaylar yaşanmıştır.

Yakın Çağ’ın Genel Özellikleri

- Fransız ihtilali başlamıştır.
- Ulus devletleri ortaya çıkmıştır.
- Laik yönetim anlayışı benimsenmiştir.
- Liberal anlayışa dayalı ekonomik yapılanma başlamıştır.

BÖLÜM 2: İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ

İLK ÇAĞ UYGARLIKLARI

Mezopotamya'da Kurulan Uygarlıklar

- Mezopotamya Yunancada “iki nehir ortasındaki ülke” anlamına gelir.
- Bu isim tarihte Basra Körfezine dökülen Fırat ve Dicle Nehirlerinin çevresinde kalan kısımlar için kullanılmıştır.

Sümerler/ M.Ö 4000-2350

- Ortaya çıkan ilk uygarlıktır.
- Site devletleri halinde yaşamışlardır
- En önemli şehir devletleri Ur- Uruk- Kiş- Lagaş- Eridu
- Boylar arasında mücadele vardır.

Ekstra

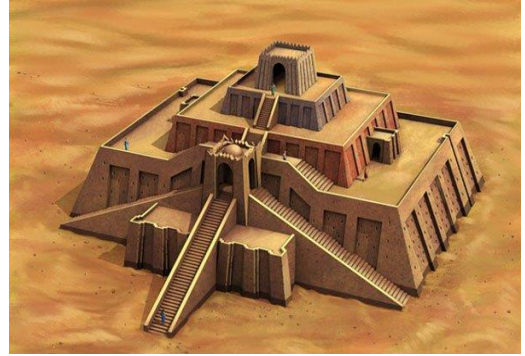
Site devletleri halinde yerleşme varsa başkent yoktur.

Yorum: O zaman diyebiliriz ki Sümerlerde siyasi birlik yoktur. Siyasi birlik olmadığı için istilaya açık bir bölgedir.

- Rahip krallara “Patesi ya da Ensi” denirdi.
- Krallar başrahip, başkomutan, başyargıç kabul edilirdi.
- Patesi ya da Ensiler rahiplerden seçilirdi.
- Krallar bütün Sümer ülkesine sahip olursa “Lugal kalma” denir.

- Dünya tarihinde ilk defa kanun yapmışlardır. (Urukagina Kanunları)
- Sümerlerde “Unken” meclisi vardır.
- Destanları: Gılgamış, Yaradılış, Tufan (Tarihin ilk yazılı destanı Gılgamış destanıdır.)
- Sümerlerde ahiret inancı yoktur. Çok tanrılı din anlayışı vardır.
- Dört tekerlekli arabaları ilk defa icat etmişlerdir.
- Ziggurat adı verilen tapınaklar vardır.
 - ✓ Zigguratlar, astronomi ile uğraştıklarının göstergesidir.
 - ✓ **Astronomi:** İlk medeniyetlerde yön bulma ve zamanı ölçme gibi ihtiyaçlardan çıkmıştır.
- Akadlar tarafından yıkılmıştır.
- Yazıyı ilk defa kullananlar Sümerlerdir. (Piktografik)
- Sümer dilinde Yazılan Kanunlar:

- Urgakina Kanunları
- Ur-Nammu Kanunları
- Ana –İttişu Kanunları
- Lipit İştur Kanunları

Ziggurat temsili resim

Akadlar / M.Ö 2350- 2100

- Kral sargon tarafından kurulmuşlardır. (ilk dünya hâkimi)
- Sümerlere isyan ederek kurulmuşlardır.

BÖLÜM 2: İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ

- En parlak dönemleri Kral Naramsin'dir. (Dört İklimin Kralı olarak adlandırılmıştır.)
- Başkent Agade
- Sami ırkından gelirler.
- İlk merkezi krallığı kurmuşlardır.
- Mezopotamya'nın tamamına hâkim olmuşlardır.
- İlk defa imparatorluk olan devlet Akadlardır.
- İlk düzenli orduyu kurmuşlardır.
- Sümer kültürünü Ön Asya'ya taşımışlardır.
- Akad dilinde yazılan kanunlar
 - Eşşunna
 - Hammurabi
 - Orta Asur
- Guttiler tarafından yıkılmışlardır.

Elamlar / M.Ö 3000 – 640

- Başkent Elam – Sus
- Mezopotamya dışında kurulmuştur.
- En uzun yaşayan ama sönük bir devlet olmuştur.
- Başta şehir devletleri olarak kurulmuş daha sonra merkezi krallık olarak devam etmişlerdir.
- En büyük kral “Sukkalmab”
- Dörtler meclisi vardır.
- Çömlek ve seramik sanatında ilerlemişlerdir.
- Asurlular son vermiştir.

Babiller (Amurrular) / M.Ö 2100 -539

- Sami kökenlidirler. (Arabistan'dan gelme)
- Başkent Babil'dir.
- Kral Sumu Abum tarafından kurulmuşlardır.
- I. Ve II. Babil devleti olmak üzere iki kez devlet kurmuşlardır.
- I. Babil devletine Hititler, II. Babil devletine Persler son vermiştir.
- En güçlü dönem Hammurabi dönemi olmuştur. (Tanrı Krallık anlayışına son vererek Mutlak Krallık anlayışını benimsemiştir.)
- Mutlak ve laik krallık vardır.

- İlk anayasa yapan uygarlıktır. (Hammurabi Kanunları)
- En ünlü eserleri: Babil'in Asma Bahçeleri
Asurlar / M.Ö 2000 – 609
- Yukarı Mezopotamya da kurulmuştur.
- Kuruldukları bölge tarıma elverişsiz bir bölgedir.
- Geçim kaynakları Ticaret ve hayvancılıktır.
- Başkent Ninova'dır.
- Başkent varsa merkezi bir krallık vardır.
- Kral İllusuma tarafından kurulmuştur.
- Bulundukları bölge nedeniyle güçlü bir orduya sahip olmuşlardır.
- İlk süvari birliklerini oluşturmuşlardır.
- En güçlü zamanı Asurbanipal'dır.
- İlk kara koloniciliğini başlatmışlardır.
- Kral yoluyla Anadolu'da koloniler kurdular.
- Ninova'da ilk kütüphaneyi kurdular.
- Arşivcilik faaliyetlerini başlatan ilk uygarlıktır.
- Doğunun Romalıları olarak bilinirler.
- Anadolu'ya yazıyı getirmişlerdir.

Ekstra

- ✓ Anadolu'daki en eski yazılar Kayseri- Kültepe'de bulunmuştur
- **Karum:** Pazar yerleri
- **Vabartum:** Tüccarların konakladıkları yer

Mısır Uygarlığı

- Afrika'nın kuzey doğusunda kurulmuştur.
- Kurulduğu bölge Nil deltası bölgesidir.

Yorum: Nil deltası elverişli topraklara sahip olduğu için tarımla uğraşmışlardır.

- Bölge etkileşime kapalı bir bölgedir. (Bu yüzden özgün bir uygarlık özelliği taşır.)
- İlk başta şehir devletleri varken daha sonra merkezi krallık olmuştur.
- Şehir devletlerine “Nom” ismi verilir.
- Tarihin bilinen ilk antlaşması imzalamıştır.

BÖLÜM 2: İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ

(Kadeş)

- Kadeş ant. Mısır ve Hitiler arasında gerçekleşmiştir.

Bilgi: II. Ramses ve III. Hattuşuli arasında olmuştur. Savaş Suriye toprakları için yapılmıştır. Antlaşma metni Akadca yazılmıştır. (16 yıl sürüyor) M.Ö 1296- 1280

- Çok tanrılı din vardır.
- Tanrı krallara “Firavun” denilmiştir.
- Mısır tarihini ilk kez “Manetho” yazmıştır.
- Hiyeroglif adı verilen yazıyı kullanmışlardır.
- Yazılarını “papirüs” adı verilen kâğıtlara yazmışlardır.

Çözen Kişi: Champollion

- Tarımla uğraştıkları için güneş esaslı takvimi bulmuşlardır.
- Mısır uygarlığı diğer medeniyetlerden fazla etkilenmez ve saldırılara uğramaz. Nedeni ise coğrafi olarak bulunduğu konumdur.
- Tarım ürünlerinden alınan vergilerin hesaplanması ve ırmakların taşma dönemlerini bilmek için geometri gelişmiştir.
- Mumyacılık (Tahnit) yapmışlardır.
- Pi sayısını bugünkü değerine yakın hesaplamışlardır.
- En büyük piramitleri Keops Piramidi’dir.

İran Uygarlığı / M.Ö 3000- 330

- İran bölgesinde Medler – Persler – Sasaniler hüküm sürmüşlerdir.
- İran’a egemen olan ilk uygarlık Medler’dir
- Sasanilerden sonra bölgede İslam tarihi başlamıştır.
- İran bölgesi coğrafi bakımdan çöl iklimi olduğundan dolayı geçim kaynakları ticaret olmuştur.
- Medler’e, Pers kralı II. Kiros son vermiştir.
- Pers imparatorluğunun en parlak dönemi I.Darius’tur.

- Bu dönemde ülke yönetilmek için “satraplık” adı verilen eyaletlere ayrılmıştır.
- Eyaletleri denetleyen kişilere “ Şah gözü” ya da “Şah Kulağı” denir.
- Persler Zerdüşt dinini benimsemişlerdir. Tapınaklarına ise “ Ateşgede” denir
 - ✓ Zerdüştlüğün eski İran inanç ve gelenekleriyle karışmasından oluşan inanç sistemine Mecusilik denir.
- Perslere **Gavgamela Savaşı** ile Büyük İskender son vermiştir.
- Tarihte ilk resimli altın parayı persler yapmıştır. (Darik)
- Çivi yazısını kullanan son uygarlık Perslerdir.
- Mimari eserler: Bodrum’da/ Mozole Kral Mezarı

Hint Uygarlığı M.Ö 4000

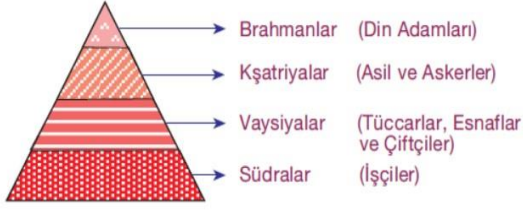
- İndus ırmağı çevresinde kurulmuştur.
 - ✓ Bölge elverişli olduğu için çok fazla istilaya uğramıştır.
- Hindistan’da ilk uygarlık merkezi M.Ö 3000 yıllarında İndus Nehri vadisindeki Harappa bölgesinde ortaya çıkmıştır.
- Racallık sistemi vardır. (feodal beylerdir. Satraplık gibi)
- “Ramayana” adlı destanları vardır.
- Kast sistemi vardır. (Babadan oğla geçen meslek gruplaşmasıdır.)
- Her kast’ın kendine göre özellikleri vardır. Kastlar arası evlilik ve geçişler yasaklanmıştır.

Bilgi:

Kast sistemi olduğu için Hindistan’da toplumsal birliktelik sağlanamamıştır.

- “Veda” adında kutsal kitapları ve dinleri vardır.
- Ariler (din adamları) bu kitabı geliştirerek Brahmanizm dinini oluşturmuşlardır.

BÖLÜM 2: İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ

Parya: Bu sınıflar dışında kalmış köleler.

Çin Uygarlığı

- Dünyanın en eski uygarlıklarındandır.
- Çin uygarlığının oluşmasında Türk – Moğol ve Tibet etkisi vardır.
- Çin devleti hanedanlar tarafından yönetildi.
- M.Ö 2500 yıllarına kadar dayanır.
- M.Ö 3. Yüzyılda imparatorluk haline gelmiştir.
- Çin imparatorlarına “Tanrının oğlu” denildi.
- Güçlü bir ordu oluşturmuşlardır. (Askeri yeteneklerini Türklerden almışlardır.)
- Geçim kaynakları arasında Tarım ve ticarettir.
- Dini inançlar felsefi öğretilerden çıkmıştır.
- Çinliler yazıyı “Sang” hanedanı zamanında kullanmaya başlamışlardır.
- Kâğıt, matbaa, barut, pusulayı bulmuşlardır.
- Ateşi savaş aracı olarak kullanan ilk toplumdur.

Doğu Akdeniz Uygarlıkları

Fenikeliler

- Doğu Akdeniz dediğimiz Suriye – Filistin – Ürdün- Lübnan toprakları aklımıza gelecek. (Irak’ın batısı)
- M.Ö 2500 yıllarına kadar dayanırlar.

- Coğrafi bakımdan tarıma elverişsiz topraklar olduğu için geçim kaynağı deniz ticareti olmuştur.
- Şehir devletleri: Biblos – Sur – Sayda –kartaca)
- İlk deniz koloniciliğini başlatan Fenikelilerdir.
- Alfabeyi bulmuşlardır.
- Camı ilk kez Fenikeliler bulmuştur.
- Ön Asya uygarlığını batıya taşımışlardır.
- Romanın, kartaca’yı işgal etmesi ile Roma – Kartaca arasında PÖN savaşları olmuştur.
- Fenike ismini Herodot vermiştir.
- Fenikelilere, Romalılar son vermiştir.

Ekstra

Koloni: Bir devletin ekonomik, siyasi ve sosyal nedenlerden dolayı kendi sınırları dışında ele geçirip yönettiği topraklara denir.

İbraniler

- İlk İbrani devleti Hz. Davut tarafından kuruldu.
- Tek tanrılı dine inanan ilk topluluklardır.
- Tanrıları Yehova’dır.
- En önemli eserleri Kudüs’te bulunan Mescid-i Aksa’dır.
- En parlak dönemleri Hz. Süleyman dönemidir.

ANADOLU UYGARLIKLARI

1)HATTİLER

- Anadolu’da bilinen ilk uygarlıktır.
- Göçler sonucunda Anadolu’ya geldikleri bilinmektedir.
- Beylikler halinde yaşamışlardır.
- Hatti kültürüne ait en önemli eserler Çorum sınırlarında bulunan Alacahöyük’te rastlanmıştır.

2)HİTİTLER

BÖLÜM 2: İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ

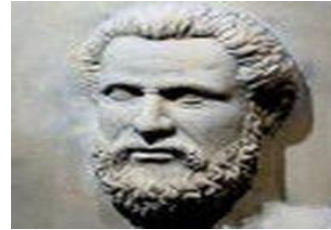
Yorum:

Antlaşmalarda kraliçe'nin imzasının bulunması devlet işlerinde söz sahibi olduğunun göstergesidir.

3) İYONYALILAR

(çıkış soru)

- Dor istilasından kaçan Akalar tarafından İzmir ve çevresinde kurulmuştur.
- Anadolu uygarlıkları içerisinde en gelişmiş, sosyal yaşam düzeyi en iyi olan uygarlıktır.
- İyonya devri “İlk Çağın Rönesans Dönemi” olarak da adlandırılır.
- Felsefe, Tıp, astronomi, Matematik alanında bilimsel faaliyetlerde bulunmuşlardır.
- Thales, Herodot, Hipokrat bu dönemde yetişmiş önemli bilim adamlarıdır.
- İzmir’de bulunan Efes Harabeleri İyonyalılardan kalmıştır.
- Didim Apollon Tapınağı yine İyonya dönemine aittir.

Hipokrat

Tıp üstadı olarak kabul edildi.

4) URARTULAR

- Hurriler tarafından Van ve çevresinde kurulmuşlardır.
- Başkentleri “Tuşpa”dır
- Tarım ve Hayvancılıkta ilerlemişlerdir.
- Anadolu’da ilk defa federal anlayışta bir devlet kurmuşlardır.

- Anadolu’ya M.Ö 2000’li yıllarda doğudan geldikleri saptanmıştır.
- Kızılırmak çevresine yerleşerek burada Hattiler ile etkileşim içinde olmuşlardır.
- Kurucu **Kral Labarna** olarak bilinmektedir.
- Anadolu’da yazıyı kullanan ilk topluluk olmuşlardır.
- Anadolu’da ilk meşruti krallık yönetimini kurmuşlardır.
- Siyasi tarihlerinde en önemli olayları Mısır ile yaptıkları savaş sonucunda imzaladıkları Kadeş antlaşmasıdır. (Dünya tarihinde bilinen ilk yazılı antlaşmadır.) Akadca yazılmıştır.
- Kral aynı zamanda başrahip, başkomutandır.
- I.Şuppilulima devrinde imparatorluk haline gelmişlerdir.
- Kraldan sonra en yetkili kişi kraliçe’dir. (Tavananna) – Kraliçe’ye verilen isim.
- Toprak mülkiyeti kral’a aittir.
- “Pankuş” adı verilen meclisleri vardır.
- Çok tanrılı bir din anlayışı vardır. (Bin tanrılı il)
- Her savaş sonrasında “anal” adı verilen yıllıklar tutmuşlardır. (ilk objektif tarih yazıcılığı) (çıkış soru)
- Sümer kanunlarından etkilenen Hititler mülkiyet hakkını güvence altına almışlardır.
- Heykelcilik ve kabartmacılıkta gelişmiş olup en önemli eserleri Yazılıkaya ve İvriz’dir.
- Güneş kursu Hititlere aittir.
- “Sahhan” adı verilen ilk ikta sistemini uygulamışlardır.

BÖLÜM 2: İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ

- Eyaletlerin başına “En-nam” adı verilen yöneticiler göndermişlerdir.
- Öldükten sonra yaşamın devam ettiğine inanmışlardır. (ölümlerini eşyalarıyla beraber gömmüşlerdir.)
- Yaptıkları su kanalları günümüze kadar ulaşmıştır. (Şamran Kanalı)
- En büyük tanrıları “Haldi” dir.

Urartulardan kalma Van kalesi

5)FRİGLER

- Başkent Gordion (Ankara-Polatlı) olmak üzere devlet kurmuşlardır.
- Din ve inançta Hititlerin etkisinde kalmışlardır.
- Hayvancılık ve tarım gelişmiştir.
- Tarım, inanışlarını ve hukuk kurallarını etkilemiştir.
 - ☞ Saban kıran veya öküz öldüren kişiye ölüm cezası verilirdi.
- Anadolu’nun ilk kuyumcuları olarak bilinirler.
- Tapates adı verilen halı ve kilimleri mevcuttur. (çıkış soru)
- Fenike alfabesini kullanmışlardır.
 - ✓ Alfabenin Batı Anadolu’ya yayılmasına katkı sağlamışlardır.
- En büyük tanrıları toprak ve bereket tanrıçası “Kıbele”dir.
- Kral Midas zamanında en güçlü dönemlerini yaşamışlardır.
- Hayvan hikâyeciliğinin (fabl) ilk örneklerini vermişlerdir.
- Yassıhöyük yapısını ve Megaron adı verilen ev yapılarını Anadolu’ya kazandırmışlardır.

- Ölümlerini “Tümülüs” adı verilen mezarlara gömmüşlerdir.

6)LİDYALILAR

- Lidya, Gediz ve Küçük Menderes ırmakları arasında kalan bölgeye verilen addır.
- Kurucuları kral Giges
- En parlak dönemlerini Kroisos devrinde yaşamışlardır.
- Başkentleri Sard şehridir.
- Tüccar bir toplum olan Lidya ticaret sayesinde gelişmiştir.
- Tarihte ilk kez madeni parayı kullanmışlardır. (Parayı kullanmaları ticarete değiş – tokuş usulünü kaldırmıştır.)
- Efes’ten başlayıp Mezopotamya’ya kadar uzanan Kral yolunu yapmışlardır. (Kral yolu sayesinde Doğu kültüründen etkilenmişlerdir.)
- Lidya ordusu paralı askerlerden oluşmuştur.
- M.Ö 585 yılında Medler ve Lidyalılar arasında Halys Savaşı yapılmıştır. (Güneş tutulması nedeniyle savaşı bırakmışlardır.)
- Karun Hazinesi Lidyalılara aittir.
- Persler tarafından yıkılmışlardır.

Yorum:

Lidya ordusu paralı askerlerden oluştuğu için Vatan sevgisi ile savaşmamışlar. Buda daha çabuk yıkılmalarına neden olmuştur.

EGE UYGARLIKLARI

GİRİT UYGARLIĞI

- M.Ö 3500 yıllarında Girit’te ortaya çıkan uygarlıktır.
- Ege adalarının en eski uygarlığıdır.
- Lınar A denilen kendilerine has yazıları vardır.

BÖLÜM 2: İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ

- Coğrafi konumlarından dolayı deniz ticaretinde ileri gitmişlerdir.
- En önemli mimari eserleri: Knossos sarayı

MİKEN (Aka) UYGARLIĞI

- M.Ö 2000 yıllarında Girit uygarlığına son veren Akalar tarafından kurulmuştur.
- Yunanistan'da kurulan ilk medeniyettir.
- En önemli olayları Truva savaşlarıdır. (Deniz ticareti için Truvalılar ile yaptıkları savaştır.)
- Truva savaşları Homeros'un İlyada ve Odesa Destanında anlatılmıştır.

YUNAN UYGARLIĞI

- 1200 yıllarında Dorlar tarafından Yunanistan'da kurulmuştur.
- İlk başlarda krallık ile yönetilirken daha sonra demokrasi ile yönetilmeye başlanmıştır.
- Krallık döneminde halk arasında sınıf ayrımı vardır.
- Ege adalarını ele geçirerek "Polis" adı verilen şehirler kurmuşlardır.

Yorum:

Şehir devletlerinin bulunması siyasal birliğin kurulmasını engellemiştir.

- Sparta ve Atina şehir devletleri arasında "Peloponnes savaşları" olmuştur.
- Tanrıları için olimpiyat yarışları düzenlemişlerdir. (Olimpiyatlar halk arasında birliği sağlamıştır.)
- Tarihte bilinen ilk demokratik hareketleri başlatmışlardır.
- Pers – Hellen savaşları Maraton savaşlarıyla başlamıştır.
- Pers – Hellen savaşları M.Ö 449 yılında Kallias Barışı ile son bulmuştur.

İSKENDER İMPARATORLUĞU

- Makedonya kralı Balkanları ve Yunanistan'ın büyük kısmını ele geçirerek "Helen Birliğini" kurdu. Kendisi ölünce yerine oğlu Büyük İskender tahta geçti. (çıkış soru)
- Tahta geçen İskender'in hedefi Doğu ile Batı arasında büyük bir devlet kurmaktır.
- Bu amaçla Büyük Asya seferine çıktı. Sefer sonucunda Anadolu, Suriye ve Mısır'a egemen olarak Pers devletine son vermiştir.
- Pers Devletine son vererek "Asya Kralı" unvanını kullanmıştır.
- İskender'in ölümü ile birlikte imparatorluk 3'e ayrılmıştır.

Anadolu'da: Selevkoslar

Mısır'da: Ptolemeler

Makedonya'da: Antigonitler

Kurulmuştur.

- Doğu ile Batı kültürünün kaynaşması ile ortaya çıkan 300 yıllık döneme "Helenistik Dönem" denir.
- Zeugma Antik kenti bu dönemden kalma eserdir.

ROMA UYGARLIĞI

- Uygarlığa adını vermiş olan Roma şehri Romulus tarafından kurulmuştur.
- İlk Çağ'ın en büyük ve en gelişmiş uygarlığıdır.
- Sırasıyla Krallık, Cumhuriyet ve İmparatorlukla yönetilmiştir.
- Krallık döneminde kölecilik yaygındı. Halk sınıflara ayrılmıştı.
- Krallar, "Curia" adı verilen meclis tarafından seçilmiştir.
- Cumhuriyet döneminde ülkeyi konsüller yönetmiştir.

BÖLÜM 2: İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ

- ☞ **Patriciler:** üst düzey sınıf olup Roma'yı yönetenlerdi.
- ☞ **Plepler:** orta sınıftı. (Çiftçi, Tüccar) siyasi hakları yoktur.
- ☞ **Köleler:** En kalabalık sınıf ve en ağır işlerde çalıştırılan sınıf.
- Cumhuriyet döneminde Patriciler ve Plepler arasında önemli mücadeleler olmuştur.
- Cumhuriyet devrinde Kralların yerini Konsüller almıştır.
- İç kavgalar esnasında Jül Sezar diktatörlüğünü ilan etmiştir.
 - ✓ Pontus Krallığı ile yaptığı savaşta “Veni, Vidi, Vici” sözünü söylemiştir.
- Roma uygarlığında “**Lejyon**” adı verilen paralı askerlerde bulunurdu.
- 12 Levha Kanunlarını yapmışlardır. (Bu kanunla Avrupa Hukukunun temelleri atılmıştır.)
- Roma ile Kartacalılar arasında Pön savaşları yapılmış ve Roma uygarlığı galip gelerek Kartaca bölgesine sahip olmuştur. (Roma İmp. İlk deniz savaşı)
- 313 yılında Milano Fermanı ile Hristiyanlık serbest bırakılmış ve resmi din haline gelmiştir.
- İmparatorluk 395 Kavimler göçü ile ikiye ayrılmıştır. (Doğu ve Batı olarak)

Ekstra

- ✓ Bizans Devleti hükümdarı Herakliyos tarafından Arap saldırılarını durdurmak için “**Thema**” adı verilen eyaletler kuruldu.

Roma Eserleri

Augustus Tapınağı
Zeus Tapınağı
Bozdoğan Su Kemer
Roma Hamamı
Aspendos Tiyatrosu

Kaynaklar

Arif Müfit Mansel – Ege ve Yunan Tarihi
Afet İnan – Eski Mısır Tarihi ve Medeniyeti
Ekrem Memiş – Eskiçağ Türkiye Tarihi

BÖLÜM 3: ORTA ÇAĞDA DÜNYA

Orta çağ'da Siyasi Gelişmeler

- Orta Çağ adı verdiğimiz zaman dilimi 375 Kavimler göçü ile başlayıp, 1453 İstanbul'un fethi ile sona eren dönemdir.

651 Sasaniler'in Yıkılması
1000 İslamiyet'in Hindistan'da Yayılması
1040 Büyük Selçuklu D. Kurulması
1071 Malazgirt Savaşı
1096 Haçlı Seferleri'nin başlaması
1176 Miryokefalon Savaşı
1215 Magna Carta'nın ilanı
1299 Osmanlı Devleti'nin Kurulması
➤ 1337-1453Yüzyıl Savaşları
1453 İstanbul'un fethi

Bizans İmparatorluğu

- Uygarlığa adını veren Roma şehri M.Ö 753 yılında Romulus tarafından kurulmuştur.
- Roma uygarlığı kavimler göçünden sonra Doğu Roma ve Batı Roma olarak 2'ye ayrılmıştır. Ancak Batı Roma bir müddet sonra yıkıldıktan sonra Avrupa da en önemli siyasi güç Doğu Roma(Bizans) olmuştur.
- Doğu Roma İmparatorluğu ise 1453 İstanbul'un fethi ile yıkılmıştır.
- En parlak dönem Justinianus

Sasani İmparatorluğu (224-651)

- 224 yılında İran bölgesinde kurulmuştur.
- Pers kültürü bu dönemde doruk noktasına ulaşmıştır.
- Yönetim şekilleri **monarşiydi**.
- Devletin başında Kralların kralı anlamına gelen **Şehinşah** unvanıyla hükümdar bulunmaktaydı.
- Bizans ile yaptıkları mücadeleler sonucunda İstanbul'u kuşatma fırsatı bulmuşlardır.
- Sasaniler HZ. Ömer zamanında yapılan Nihavend savaşı ile yenilmiş ve yıkılmışlardır.

Moğol İmparatorluğu

- Moğol İmparatorluğunun kurucusu **Timuçin'dir. (Cengiz Han)**
- 1206 yılında yapılan toyda boylar tarafından kağan seçilmiş ve Cengiz han ismini almıştır.
- Moğol boylarını bir araya toplayan Cengiz Han teşkilatlı bir devlet yapısı kurarak geniş topraklara hükmetmiştir.
- Moğol imparatorluğu toprakları Cengiz Han'ın seferleri neticesinde Çin'den Akdeniz'e kadar genişlemiştir.
- Cengiz Han öldükten sonra ülke toprakları oğulları arasında paylaştırılmış ve zayıflamıştır.

Bilgi:

1347-1351 yılları arasında Çin ve Orta Asya da başlayan veba salgını Avrupa'ya ulaşmış ve milyonlarca kişinin ölmesine neden olmuştur. Veba salgını, ekonomik, siyasi,

kültürel hayatı derinden etkilemiştir.

Orta Çağ'da Yönetim

- Orta Çağ Avrupası'nda siyasi yapıyı şekillendiren “ feodalizm” olmuştur.
- Kavimler göçünden sonra Roma uygarlığı Doğu ve Batı Roma olarak 2'ye ayrılmıştı. Batı Roma 476 yılında yıkılınca topraklarında başka krallıklar kurulmuş ve halka güvence verememişlerdir.
- Halk canını ve malını korumak için yerel güçlere (feodal beylere) sığınmışlardır.
- Feodal sistemde Koruyana “ Süzeren” korunana “ vassal” denmiştir.
- Feodal sistemde halk sınıflara ayrılmıştır. (Soylular, Rahipler, Burjuvalar, Köylüler, Köleler)
- Orta Çağ Avrupası'nda ayrıca kilisenin koyduğu kurallar vardı. (Skolâstik düşünce)
- Bu yüzden Avrupa'da özgür düşünce sistemi yoktu.
- Sasani devletinde yönetim de ise Aristokratlar hâkimdi.
- Sasani imparatorluğunda yönetim dine dayalıydı. Krallar tanrının yeryüzündeki mutlak temsilcileriydi.

Orta Çağda Sosyal Tabakalaşma

- Toplumsal tabakalaşma insanlar arasında ki ekonomik ve siyasi farklılığın göstergesidir.
- Toplumsal tabakalaşma da toplumda hiyerarşik bir düzen vardır.
- Konar – göçer toplumlarda bu sınıf ayrıcalığı görülmez.

- Hint uygarlığında var olan kast sistemi toplumsal konumun belirlendiği bir sistemdir.
- Kast sistemi: Brahmanlar (din adamları), Kşatriyalar(askerler), Vaisiyalar(çalışanlar), ve Sudralar(köleler) sınıfından oluşmaktaydı.
- Kast sisteminde gruplar birbirlerine kapalıdır.
- Orta Çağ Avrupası'nda da sınıf ayrımı, tabakalaşma vardır.
- Halk: Soylular, Rahipler, Burjuvalar, Köylüler, Köleler olarak sınıflara ayrılmıştı.
- Soylular, ekonomi ve askerlik işleriyle ilgilenmişlerdir.
- Burjuvalar, ticaret ve sanatla uğraşan sınıftır.
- Köylüler ise üzerinde yaşadıkları toprakları istedikleri gibi ekip biçerek vergi vermekle mükellefler.

Orta Çağ'da Ticaret

- Orta Çağ'da ticaret genellikle Asya ile Avrupa arasında olmuştur. (İpek, ipekli kumaş, baharat, cam, hayvan ürünleri)
- Bu ticaret ipek yolu aracılığıyla gerçekleştirmiş ancak zamanla Akdeniz ticareti de önem kazanmıştır.
- İpek yolu sadece ürünlerin taşınmasında rol oynamamış, kültürler arası etkileşime de katkı sağlamıştır.

Ticaret Mekânları

Karum: Asurlu tüccarların ticaret merkezleridir.

Agora: Şehir devletlerinde Pazar yeridir.

Hanlar: Yolcuların konakladığı, malların depolandığı yer.

Ribat: Ordugâh olarak kullanılmıştır.

Arasta: Aynı esnaf grubunun bir arada sıralanması ile oluşmuştur.

Kervansaray: Ana yollar üzerinde bulunan konaklama yeridir.

Orta Çağ'da Ticaret Yolları

Kral Yolu: pers hükümdarı I. Darius zamanında yapılan ticaret yoludur. Diğer adı Pers Yolu'dur. Ege bölgesinden başlayıp Mezopotamya bölgesine kadar uzanan bir ticaret yoludur.

İpek Yolu: Çin'den başlayıp Anadolu üzerinden Avrupa'ya uzanan bir ticaret yoludur. İpek yolu geçtiği bölgeleri ekonomik bakımdan geliştirdiği için sürekli siyasi ve askeri mücadele gerçekleşmiştir. İpek yolu Doğu ile Batı arasında bir köprü olmuştur.

Marco Polo İpek yolu üzerinden Çin'i ziyaret eden ilk Avrupalı olmuştur.

Kürk Yolu: Don Nehri'nin denize döküldüğü yerden başlayıp Çin'e ulaşan ticaret yoludur. Belli başlı hayvanların kürkleri taşındığı için bu adı almıştır.

Baharat Yolu: Baharat malzemeleri taşındığı için bu adı almıştır. Hindistan'dan başlayarak Avrupa'ya uzanan ticaret yoludur. Coğrafi keşiflerin sonucunda önemini kaybetmiştir.

Orta Çağ'da Ordu

- İlk çağdan itibaren ordu siyasi yapının temel taşı olmuştur.
- Devletler varlıklarını devam ettirebilmek ve düzeni sağlayabilmek için askeri teşkilatlar kurmaya başlamışlardır.
- Roma ordusu genellikle ücretli askerlerden oluşmaktaydı. (Lejyon)
- Avrupa'da feodal sistem devam ettiği için ordu ihtiyacını feodal beyler karşıladı.
- Moğol ordusunda ise gönüllü askerlik vardı. Moğollar, Mete Han'ın geliştirdiği onlu sistemi kullanmışlardır.
- Moğol ordusunun bölüklerden oluşması onların hızlı hareket etmelerini sağlamışlardır.

Orta Çağ'da Hukuk

- Roma İmparatorluğunun kuruluşundan itibaren, Doğu Roma İmparatoru Justinianus'un ölümüne kadar kullanılan hukuka "Roma Hukuku" denmiştir.
- Roma hukuku Avrupa ülkelerinde kullanılan hukukun temellerini

oluşturmuştur. Bu hukukun temeli ise 12 Levha Kanunlarıdır.

- 12 Levha kanunları particiler ve plepler arasında ki gerginliğin giderilmesi için yapılmıştır.
- Roma hukuku 12 Levha Kanunları ile yazılı hale getirilmiştir.
- Moğol İmparatorluğunun hukuk sistemini ise “Cengiz Han Yasaları” oluşturmuştur.
- Cengiz Han yasası Moğol töresinin yazılı şeklidir.

1215 yılında imzalanan Magna Carta ise İngiltere’de imzalanmıştır. Bu sözleşme ile kral’ın yetkileri sınırlandırılmış, demokrasi için büyük bir adım olmuştur.